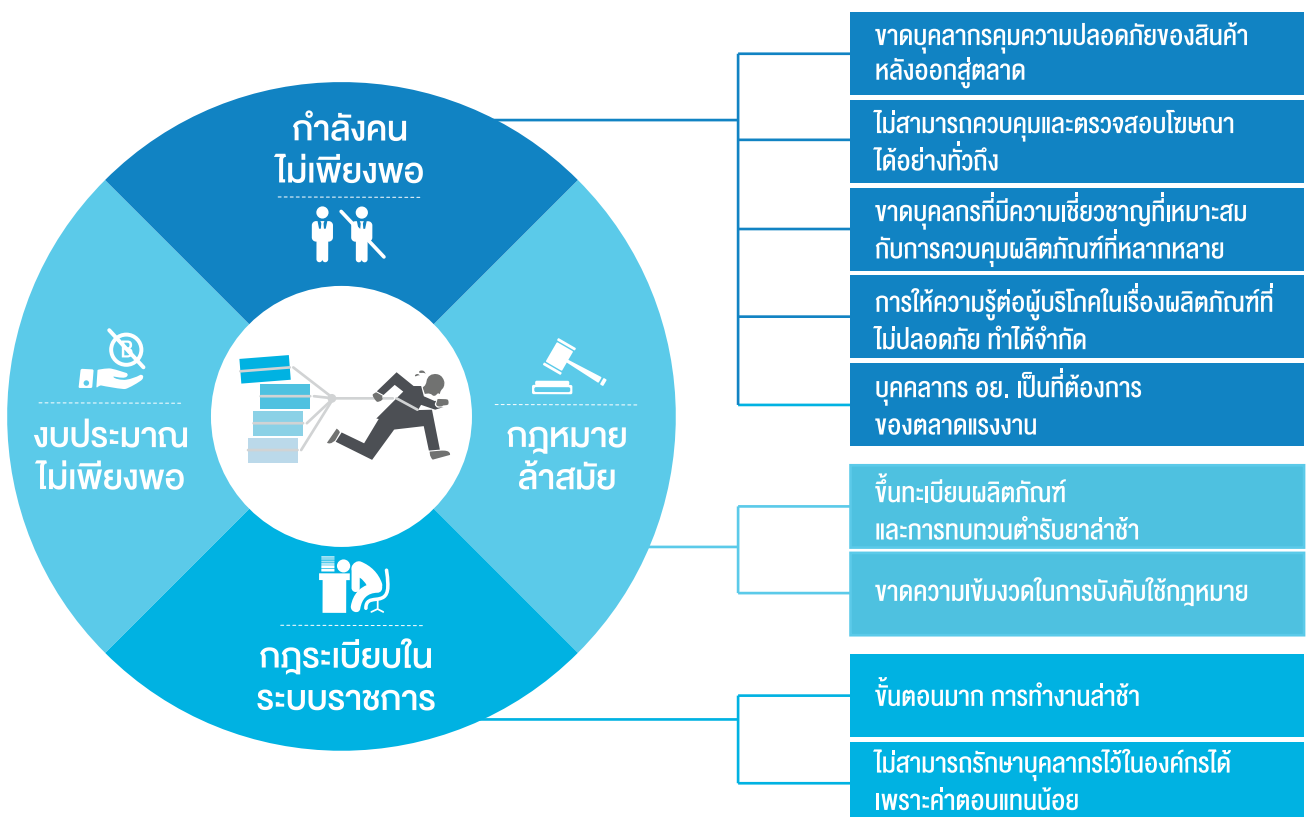

อนาคต อย. อนาคตผู้บริโภคไทย

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และการคมนาคมขนส่งทำให้มีผลิตภัณฑ์สุขภาพใหม่ๆ ทั้ง อาหาร ยา เครื่องสำอาง และวัตถุอันตราย จำหน่ายในประเทศมากขึ้นมหาศาล ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่ด้อยคุณภาพหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ แต่หน่วยงานหลักของประเทศที่กำกับดูแลผลิตภัณฑ์สุขภาพ ได้แก่ อย.¹ มีข้อจำกัดด้านกำลังคน งบประมาณ รูปแบบองค์กร ตลอดจนกฎหมายที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่สามารถกำกับดูแลผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดได้อย่างทั่วถึง เราจึงมักได้ข่าวคนไทยเสียชีวิตเพราะกินยาลดความอ้วน เจ็บป่วยจากสารปนเปื้อนในอาหาร หรือใช้เครื่องสำอางที่มีสารอันตรายเป็นส่วนผสม หากหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพไม่สามารถก้าวตามเทคโนโลยีด้านสุขภาพใหม่ๆ ได้ในตอนนี้ อีกไม่เกิน 5 ปี ข้างหน้า คาดการณ์ว่าคนไทยจะเผชิญปัญหาร้ายแรงจากการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ผสมสารอันตรายหรือด้อยคุณภาพ ในขณะเดียวกันก็ขาดโอกาสในการเข้าถึงเทคโนโลยีสุขภาพใหม่ๆ บางชนิด

ปัจจุบันการทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภคของ อย. ไม่มีประสิทธิภาพจากข้อจำกัดหลายอย่าง

¹ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการปกป้อง และคุ้มครองสุขภาพของประชาชนจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพ ได้แก่ ยา ยาเสพติด วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิต และประสาท สารระเหย เครื่องมือแพทย์ อาหาร เครื่องสำอาง และวัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน รวมทั้งส่งเสริมผู้บริโภคให้มีพฤติกรรมการบริโภคที่ถูกต้อง

สถานการณ์เลวร้ายที่อาจจะเกิดขึ้น หากยังนิ่งเฉย

ในอีก 5 ปีข้างหน้า คาดว่าคนไทยจำนวนมากจะเสียชีวิต หรือเจ็บป่วยจากการบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ด้อยคุณภาพ และเป็นอันตราย ในขณะเดียวกันก็อาจเสียโอกาสในการเข้าถึงผลิตภัณฑ์สุขภาพใหม่ ๆ บางชนิดที่มีประโยชน์อันเนื่องมาจากการควบคุมคุณภาพ และความปลอดภัยที่สูงเกินความจำเป็น อีกทั้งการทำงานของ ออย. อาจถูกแทรกแซงจากภาคการเมือง และภาคธุรกิจมากขึ้น ภาระงานบางอย่างอาจถูกถ่ายโอนให้หน่วยงานอื่นรับผิดชอบ การพบผลิตภัณฑ์ด้อยคุณภาพมากขึ้น ทำให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นใน ออย. และประเทศไทยจะสูญเสียตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์สุขภาพให้กับคู่แข่งในอาเซียน

จากข้อจำกัดและปัญหาใหญ่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต นำไปสู่ทางเลือกการปฏิรูปโครงสร้างและการทำงานของ ออย.

คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเพื่อศึกษาถึงรูปแบบ และโครงสร้างองค์กรของหน่วยงานที่ทำหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพในประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย และสหภาพยุโรป รวมทั้งสัมภาษณ์ และจัดประชุมระดมสมองผู้เชี่ยวชาญ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียคณะผู้วิจัยเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา 4 ทางเลือก ซึ่งในแต่ละทางเลือกมีความยากง่ายในการนำไปปฏิบัติที่แตกต่างกัน และส่งผลต่อความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาในระดับที่ต่างกัน

ทางเลือกที่ 1

**“อนาคต อย. ทำต่อ
ไม่เปลี่ยนแปลง”**

อย. อยู่ในระบบราชการเช่นเดิม แต่ปรับปรุงกฎหมาย และวิธีการทำงานให้ทันสมัยและเข้ากับสถานการณ์ รวมถึงเก็บค่าธรรมเนียมที่สมเหตุสมผล และสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองผู้บริโภค

ไม่ต้องเปลี่ยนแปลงมาก ใช้เวลาน้อยสำหรับบุคลากรในการปรับตัวให้เข้ากับรูปแบบหรือวิธีการทำงานใหม่

- อาจมีการแทรกแซงทางการเมือง
- ยังมีปัญหาจากขั้นตอนและระเบียบหลักเกณฑ์ในระบบราชการการบริหารจัดการล่าช้า และไม่มีความคล่องตัวมีกำลังคนและงบประมาณจำกัด

แก้ปัญหาได้น้อย

ทางเลือกที่ 2

**“อนาคต อย. แยกบางอย่าง
สร้างบางส่วน”**

อย. อยู่ในระบบราชการเช่นเดิม แต่ตั้งองค์กรอิสระ² เพิ่มเพื่อทำหน้าที่ประเมินผลิตภัณฑ์สุขภาพรวมถึงรับเรื่องร้องเรียนและชดเชยเยียวยา (อยู่ภายใต้กระทรวงสาธารณสุข)

คล่องตัวในการบริหารจัดการงบประมาณบุคลากรมากขึ้น

- อาจมีการแทรกแซงทางการเมืองในส่วนที่ยังคงเป็นหน่วยงานราชการ (อย. เดิม)
- การตรวจสอบผลิตภัณฑ์หลังออกสู่ตลาดอาจจะอ่อนแอ เนื่องจากยังต้องใช้งบประมาณจาก อย. เดิมที่มีปัญหาเรื่อง การเพิ่มงบประมาณ

แก้ปัญหาได้น้อย
ถึงปานกลาง

ทางเลือกที่ 3

**“อนาคต อย. เดินต่อ
แบบองค์กรอิสระ”**

อย. ทั้งหมดแยกออกมาจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระภายใต้กระทรวงสาธารณสุข

ยืดหยุ่น และคล่องตัวสูงในการบริหารงานบุคลากรและงบประมาณ สามารถจัดหารายได้เพื่อพัฒนาองค์กรและบุคลากรได้เอง

การออกมาเป็นองค์กรอิสระอาจจะทำให้การทำงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานราชการในส่วนภูมิภาคมีปัญหา

แก้ปัญหาได้
ปานกลางถึงมาก

ทางเลือกที่ 4

**“อนาคต อย. ใหม่ ปรับใหญ่
เพื่อเปลี่ยนแปลง”**

จัดตั้งองค์กรอิสระ 3 องค์กรอิสระที่ดูแลแต่ละผลิตภัณฑ์
องค์กรที่1 ดูแลสารเคมีรวมทั้งเครื่องสำอางและวัตถุอันตราย
องค์กรที่2 ดูแลอาหาร
องค์กรที่3 ดูแลยาและเครื่องมือแพทย์

- มีความอิสระ และคล่องตัวในการบริหาร
- มีความเชี่ยวชาญเฉพาะผลิตภัณฑ์
- สามารถจัดหารายได้เพื่อพัฒนาองค์กร และบุคลากรได้เอง

- เป็นไปได้ยาก เนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น การเมือง เศรษฐกิจ ความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่ อย.
- อาจมีปัญหาขาดการประสานงานระหว่างองค์กรอิสระทั้งสาม
- อาจเกิดปัญหาในการทำงานเชื่อมโยงกับหน่วยงานราชการในส่วนภูมิภาค

แก้ปัญหาได้มาก

² องค์กรอิสระ หมายถึง องค์กรของรัฐที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเกี่ยวกับภารกิจของรัฐตามกฎหมายบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (ในกรณีของ อย. ประเด็นของรัฐธรรมนูญเกี่ยวข้องกับหรือไม่?) และกฎหมายเป็นองค์กรของรัฐที่มีสถานะพิเศษ ซึ่งได้รับหลักประกันให้สามารถปฏิบัติภารกิจหน้าที่ได้โดยอิสระ ปลอดพ้นจากการแทรกแซงขององค์กรของรัฐอื่นหรือสถาบันการเมือง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แม้ว่าการจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพเป็นองค์กรอิสระจะสามารถแก้ไขปัญหาในปัจจุบันรวมทั้งสามารถจัดสรรทรัพยากรเพื่อตอบสนองความท้าทายในอนาคต แต่การพัฒนาไปสู่องค์กรอิสระนั้นต้องใช้เวลาและต้องการการผลักดันจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้กำหนดนโยบาย ดังนั้นในระยะสั้นนี้ ทางเลือกที่ 1 มีความเหมาะสมมากที่สุดทั้งนี้ อย. ควรปรับปรุงยุทธศาสตร์และการปฏิบัติงาน ดังนี้

- พัฒนาขั้นตอนการปฏิบัติงานให้มีความเคร่งครัดตรวจสอบได้ อีกทั้งจัดลำดับความสำคัญของงานโดยเน้นงานที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนมากเป็นหลัก และพัฒนาระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ
- พัฒนาระบบการจัดการความรู้ และขีดความสามารถของบุคลากรอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการใช้ศักยภาพเชิงวิชาการให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- ขอรับงบประมาณหรือหารายได้จากแหล่งอื่นเพิ่มขึ้นเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรทั้งภายใน อย. และเครือข่ายที่ทำงานด้านการคุ้มครองผู้บริโภค พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และฐานข้อมูล
- ผลักดันงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง โดยการสนับสนุนการทำงานของคณะกรรมการระดับชาติที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย และการบังคับใช้กฎหมาย ให้ทำงานได้อย่างเต็มความสามารถ
- ตัดภาระงานที่ไม่สำคัญหรือมอบโอนงานที่สำคัญแต่ไม่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพไปให้หน่วยงานอื่น
- พัฒนาระบบการกำกับติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานที่มุ่งไปสู่การสะท้อนปัญหา และความพยายามในการแก้ไขปัญหามากกว่าการมุ่งที่จะนำเสนอผลการประเมินที่ดี
- เตรียมการเพื่อพัฒนาองค์กรในระยะยาว โดยจัดตั้งคณะทำงานพัฒนานโยบาย และยุทธศาสตร์ของ อย. และให้ความสำคัญกับแผนการพัฒนาระบบและมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและดำเนินการตามแผนนั้นอย่างเคร่งครัด

ผู้เขียน

ศรวณีย์ ทุนชิต

ผู้ช่วยวิจัย

โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ

ติดตามรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <http://www.hitap.net/research/82343>

เอกสารฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย “โครงการพัฒนาข้อเสนอเกี่ยวกับระบบและโครงสร้างการคุ้มครองผู้บริโภคด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพของประเทศไทยในอนาคต” โดย ดร.อินทรา ยมาภัย, นางสาวชุตินา คำดี, นางสาวศรวณีย์ ทุนชิต, ดร. ภญ.ศรีเพ็ญ, ดร. นพ.ยศ ตีระวัฒนานนท์, ดร.เดือนเด่น นิคมบริรักษ์, นางสาวธารทิพย์ ศรีสุวรรณ, ผศ. ดร. ภญ.นิยดา เกียรติยิ่งอังศุลี, ดร.ภญ.เยาวลักษณ์ อาร่าไพ

HITAP เป็นองค์กรวิจัยกึ่งอิสระภายใต้สำนักนโยบายและ ยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข และเป็นส่วนหนึ่งของโครงการเมธีวิจัยอาวุโสสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีพันธกิจหลักคือ ศึกษาผลกระทบทั้งบวก และลบจากการใช้เทคโนโลยีหรือนโยบายด้านสุขภาพเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจด้านนโยบายของภาครัฐ เช่น คณะอนุกรรมการพัฒนาปัญญาหลักแห่งชาติ สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และหน่วยงานต่างๆ ภายใต้กระทรวงสาธารณสุขส่วนในระดับนานาชาติ โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา HITAP เน้นการพัฒนาศักยภาพให้ประเทศเหล่านั้นสามารถทำประเมินเทคโนโลยีด้านสุขภาพด้วยตนเอง

หน่วยงานที่สนใจรับ Policy Brief ฉบับพิมพ์ สัมภาษณ์ได้ที่ comm@hitap.net โดยระบุ ชื่อ-ที่อยู่ เพื่อจัดส่ง

ท่านที่สนใจรับเป็นรายบุคคล สัมภาษณ์สำหรับอิเล็กทรอนิกส์ (ไฟล์ PDF) ได้ที่ comm@hitap.net โดยระบุอีเมลเพื่อจัดส่ง

ดาวน์โหลดฉบับ PDF และ Policy Brief เล่มอื่นๆ ได้ที่ www.hitap.net

ติดต่อ:

โครงการประเมินเทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ (HITAP)

อาคาร 6 ชั้น 6 กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข

อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 11000

โทรศัพท์: 02-591-8161, 02-590-4375 และ 02-590-4549

โทรสาร: 02-590-4374 และ 02-590-4369

อีเมล: hitap@hitap.net

เว็บไซต์: www.hitap.net

งานนี้ได้รับอนุญาตภายใต้
ครีเอทีฟคอมมอนส์ แสดงที่มา
ไม่ใช้เพื่อการค้า ไม่ดัดแปลง

HITAPTHAILAND

HITAP_THAI

HITAP THAI

HITAP.NET

